The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 3 No. 3 (2025)

Received: *September 1, 2025* | **Revisions Requested:** *October 9, 2025* | **Revision Received:** *November 6, 2025*
Accepted: *November 16, 2025* | **Published Online:** *December 1, 2025*

Licensed (C) by Creative Commons Attribution International License 4.0 (CC BY-NC-SA)

DOI: 10.62524/msj.2025.3.3.16

Трансформація ризиків для економічної безпеки України в умовах довготривалої війни

Віталій Половенко
кандидат військових наук
докторант навчально-наукового центру оборонного менеджменту
Національний університет оборони України
03049, проспект Повітряних Сил, 28, Київ, Україна
e-mail: Polovenko469@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1753-395X

Анотація. Хоча наукові дослідження значною мірою охоплюють такі критичні сфери, як макроекономічна стійкість, виробничий потенціал, фінансова міцність, зовнішньоекономічні зв'язки, інвестиційно-інноваційний розвиток, соціальний захист та продовольче забезпечення України, деякі взаємопов'язані проблеми залишаються недостатньо вивченими або потребують нагального переосмислення з огляду на воєнні дії та поточну економічну кризу. До цих невирішених викликів належать: гострий дефіцит робочої сили, неадекватна підтримка переробної галузі, критична залежність від імпорту, хронічне недофінансування наукового сектору, значне перевантаження соціальної інфраструктури, екологічні ризики, логістичні вузькі місця та низький рівень довіри до державних фіскальних інституцій. Для подолання цих перешкод слід розробити адресні державні стратегії, активізувати міжнародне партнерство та масово залучати приватний капітал для забезпечення довгострокового відновлення держави. Головна мета цієї публікації полягає у всебічному оцінюванні стану ключових аспектів економічної та соціальної безпеки України (включно з макроекономічним, виробничим, фінансовим, зовнішньоекономічним, інвестиційно-інноваційним, соціальним і продовольчим вимірами) з обов'язковим урахуванням деструктивного впливу війни та пов'язаних із нею економічних і соціальних потрясінь. Автор також прагне спрогнозувати майбутні тенденції. Конкретні завдання передбачають: виявлення основних ризиків та загроз, кількісне та якісне оцінювання їхніх наслідків, а також ідентифікацію чинників, що гальмують економічне відродження та соціальну стабілізацію. На підставі отриманих результатів буде обґрунтовано необхідність невідкладного впровадження дієвих антикризових рішень, спрямованих на стимулювання стійкого зростання, зниження імпортної залежності, відбудову критичної інфраструктури, залучення інвестицій, посилення підтримки вразливих верств населення та гарантування продовольчої безпеки. У статті висвітлено результати комплексного аналізу стану економічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України у 2024 році, проведеного з урахуванням впливу сучасних економічних викликів, що допоможе в подальшому здійснити відповідний прогноз на 2025–2027 роки. Необхідно зазначити, що, попри позитивні тенденції у 2024 році, такі як зниження інфляції та зростання інвестицій, ключові ризики залишаються значними. До них належать: різке скорочення промислового та аграрного виробництва, відплив капіталу, дефіцит трудових ресурсів (втрата 5 млн осіб робочої сили через міграцію),

зростання державного боргу (87% ВВП), залежність від імпорту (45% внутрішнього споживання), недофінансування науки (0,35% ВВП) та логістичні обмеження. Ці загрози ускладнюють відновлення економіки України та стримують інноваційний розвиток. У 2025 році макроекономічна безпека демонструє покращення завдяки зниженню інфляції до 5,8% , але ВВП залишається на рівні 92% від показників 2021 року. Промислове виробництво зростає на 6%, проте імпортозалежність залишається високою (у машинобудуванні – 80%, хімії – 70%). Фінансова безпека перебуває під тиском дефіциту бюджету (18% ВВП) та зростання державного боргу. Зовнішньоекономічна безпека потерпає через втрату експортного потенціалу та логістичні проблеми. Соціальна безпека погіршується через зростання вразливих груп населення, безробіття (16%) та руйнування інфраструктури. Продовольча безпека зазнає тиску через руйнування агроінфраструктури та дефіцит кадрів. Забезпечення сталого розвитку у 2026–2027 роках потребує системних реформ, що передбачають посилення трудового потенціалу, розвиток переробної промисловості, фінансову стабілізацію, зміцнення зовнішньоекономічної безпеки, інноваційний розвиток та соціальну підтримку. Міжнародна підтримка залишається критично важливою для реалізації цих заходів. За умови стабілізації безпекової ситуації Україна може досягти стійкого річного економічного зростання на рівні 5–6%. Практичне значення дослідження полягає у наданні обґрунтованих, системних та цільових рекомендацій для органів державної влади України щодо впровадження ефективних антикризових заходів і структурних реформ, спрямованих на посилення всіх аспектів економічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки в умовах війни та забезпечення сталого економічного відновлення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Ключові слова: економічна безпека, виробнича безпека, фінансова безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційно-інноваційна безпека, соціальна безпека, продовольча безпека, Україна, війна, відновлення, ризики, прогнози.

Вступ (Introduction)

У сучасних умовах Україна стикається з комплексними викликами у забезпеченні економічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки, що зумовлені війною, що триває, руйнуванням інфраструктури, міграційними процесами та економічною нестабільністю. Попри певні позитивні тенденції у 2024 році, такі як зниження інфляції, зростання інвестицій та стабілізація ринку праці, ключові ризики залишаються значними. До них належать: різке скорочення промислового та аграрного виробництва, відплив капіталу, дефіцит трудових ресурсів, зростання державного боргу, залежність від імпорту, недофінансування науки та соціальних програм, а також логістичні обмеження. Ці загрози ускладнюють відновлення економіки до довоєнного рівня, погіршують якість життя населення та стримують інноваційний розвиток. Проблема полягає у необхідності розроблення та впровадження ефективних антикризових заходів, які б забезпечили стійке економічне зростання, зменшення імпортозалежності, відновлення інфраструктури, залучення інвестицій та підтримку соціально вразливих груп населення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Огляд літератури (Literature review)

Проведений аналіз наукової літератури, зокрема, внесок Я. Жаліла, С. Пирожкова, О. Резнікової та Л. Шевченко у дослідження економічної безпеки України, є значним, оскільки їхні роботи пропонують комплексний аналіз наслідків війни та окреслюють ключові напрями для забезпечення стабільності країни. Я. Жаліло [6] та О. Резнікова [17] зосереджуються на макроекономічних ризиках, наголошуючи на необхідності стабілізації ВВП шляхом

системних реформ та розвитку внутрішнього виробництва, що дозволить зменшити залежність від зовнішньої фінансової допомоги. С. Пирожков [13] і Л. Шевченко [20] звертають увагу на соціально-демографічні виклики, зокрема на вплив масової міграції (5,9 млн біженців і 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб) та дефіциту робочої сили, що суттєво послаблює економічний потенціал країни. У сфері зовнішньоекономічної безпеки автори підкреслюють проблему сировинної спрямованості експорту, що у 2023 році становила 88,9%, та акцентують на потребі диверсифікації ринків збуту й логістичних маршрутів для підвищення стійкості економіки. Крім того, значну увагу науковцями приділено інноваційному розвитку: вони вказують на критичну необхідність модернізації науки й технологій, що є ключовим для подолання деіндустріалізації та підвищення конкурентоспроможності України на глобальному ринку.

Методологічна основа (Methodological Framework)

Попри значний прогрес у дослідженні макроекономічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України, низка аспектів загальної проблеми залишаються недостатньо вирішеними або потребують додаткової уваги в контексті поточних викликів, спричинених війною та економічною нестабільністю. Невирішені частини загальної проблеми включають дефіцит трудових ресурсів, недостатню підтримку переробної промисловості, високу імпортозалежність, недофінансування науки, перевантаження соціальної інфраструктури, екологічні загрози, логістичні обмеження та низьку довіру до фіскальних органів. Ці аспекти потребують розроблення цільових державних програм, посилення міжнародної співпраці та залучення приватного сектору для забезпечення сталого відновлення України. Метою статті є комплексний аналіз стану макроекономічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України з урахуванням впливу війни, економічних і соціальних викликів, а також прогнозування тенденцій на майбутнє. Стаття спрямована на виявлення ключових ризиків і загроз, оцінювання їхнього впливу, а також визначення невирішених проблем, що стримують відновлення економіки та соціальної стабільності. На підставі аналізу пропонується обґрунтування необхідності впровадження ефективних антикризових заходів, спрямованих на забезпечення стійкого економічного зростання, зменшення імпортозалежності, відновлення інфраструктури, залучення інвестицій, підтримку вразливих груп населення та зміцнення продовольчої безпеки.

Результати і обговорення (Results and Discussions)

Економічна безпека України зазнає значних змін в умовах тривалої війни. Після початкового етапу стабілізації та адаптації до шоків широкомасштабного вторгнення економіка країни поступово переходить на функціонування в умовах воєнного стану. Ця трансформація призводить як до обережних оптимістичних прогнозів щодо економічного відновлення, так і до появи нових загроз економічній безпеці. У 2025 році ключові виклики та загрози економічній безпеці передусім пов’язані з наслідками бойових дій, зокрема фізичними руйнуваннями основних засобів та економічної інфраструктури, неможливістю здійснювати економічну діяльність у зонах ведення бойових дій. Додатковими проблемами є дефіцит кваліфікованої робочої сили та потенційне зростання макроекономічних диспропорцій. Невизначеність щодо розміру збитків від війни та можливостей їх компенсації, а також часові та фінансові перспективи відновлення економічного потенціалу в багатьох секторах залишаються основними проблемами економічної безпеки України. На основі експертних оцінок, даних державних установ і міжнародних організацій визначено ключові ризики, їхній вплив і ймовірність, а також окреслено тенденції та виклики, що впливають на відновлення країни в умовах тривалої війни та післявоєнної відбудови (табл. 1).

Таблиця 1. Макроекономічна та секторальна безпека України у 2025 році: ключові показники, ризики та прогнози

Сфера	Основні показники 2025 року	Ризики	Прогнози на 2026–2027 роки	Джерело
Макроекономічна безпека	Інфляція знизилася до 5,8% (з 8,6% у 2024-му). ВВП зростає на 5%, але становить 92% від рівня 2021 року.	Дефіцит трудового потенціалу (втрата 5 млн осіб), економічний спад, скорочення інвестицій, негативне сальдо торгівлі (-35 млрд дол. США).	Зниження ризиків за умови зростання міжнародної підтримки. Безпекові загрози гальмують відновлення до довоєнного рівня ВВП.	[1], [10], [15], [22].
Виробнича безпека	Промислове виробництво зростає на 6%. Частка переробної промисловості – 8,5%, сировинної продукції в експорті – 35%.	Втрата 426 підприємств (збитки – 13 млрд дол. США), імпортозалежність у машинобудуванні (80%) та хімії (70%), деіндустріалізація.	Покращення за умови інвестицій у переробку та індустріальні парки. Потреби у відновленні – 46,7 млрд дол. США до 2034 року.	[3], [8], [24].
Фінансова безпека	Дефіцит бюджету – 18% ВВП, держборг – 87% ВВП. Банківська система прибуткова (90 млрд грн), але частка непрацюючих кредитів – 35%.	Низька довіра до фіскальних органів, недофінансування, високі оборонні витрати.	Зростання боргового ризику без оптимізації бюджетних видатків.	[9], [12], [22]
Зовнішньоекономічна безпека	Експорт зростає на 5% (морський коридор – 35 млн т). Негативне сальдо торгівлі – 34 млрд дол. США.	Втрата експортного потенціалу, логістичні проблеми, сировинна спрямованість (87%), імпортозалежність (45%).	Покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання науки.	[2], [14], [16].
Інвестиційно-інноваційна безпека	Скорочення капітальних інвестицій, недофінансування науки (0,35% ВВП). Прибутки підприємств зростають на 10%.	Безпекові ризики, несприятливий інвестиційний клімат (58% респондентів), релокація компаній.	Покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання науки.	[4], [5].
Соціальна безпека	Працевлаштування – 63%. Зростання вразливих груп (+50 тис. сімей), збитки житлового фонду – 90 млн м².	Безробіття, обмежений доступ до медичних і соціальних послуг, борги за ЖКГ (125 млрд грн), міграція (5,7 млн біженців, 4,8 млн ВПО).	Покращення за умови реформ соцзахисту та децентралізації.	[7], [18], [19], [23].
Продовольча безпека	Збитки агроінфраструктури – 82 млрд дол. США. Дефіцит кадрів (140 тис.). Ціни на м'ясо (+9%), овочі (+12%).	Зниження врожайності через брак добрив (55%), локальні дефіцити у прифронтових зонах.	Покращення за умови інвестицій у відбудову та логістику.	[1], [21]

Макроекономічна безпека України демонструє поступове покращення завдяки зниженню інфляції до 5,8% порівняно з 8,6% у 2024 році [15]. За даними Держстату, ВВП

зростає на 5% у 2025 році, але залишається на рівні 92% від довоєнного 2021 року [1]. Основними ризиками і далі є дефіцит трудового потенціалу, економічний спад та скорочення інвестиційної активності. Втрата 5 млн осіб робочої сили через міграцію та відплив капіталу (негативне сальдо торгівлі – 35 млрд дол. США) стримує відновлення [16]. Прогнози МВФ на 2026–2027 роки вказують на зниження ймовірності ризиків за умови зростання міжнародної підтримки, хоча безпекові загрози гальмують досягнення довоєнного рівня ВВП [22].

Виробнича безпека у 2025 році характеризується зниженням імовірності більшості ризиків, але критичне скорочення промислового виробництва та імпортозалежність залишаються ключовими загрозами. За даними Держстату, промислове виробництво зростає на 6% порівняно з 2024 роком, але втрати 426 великих і середніх підприємств (збитки – 13 млрд дол. США) продовжують впливати [3]. Звіт RDNA3 оцінює потреби у відновленні промисловості в 46,7 млрд дол. США до 2034 року [24]. Деіндустріалізація триває (частка переробної промисловості – 8,5%), а частка сировинної продукції в експорті становить 35% [2]. У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови інвестицій у переробку та індустріальні парки, хоча імпортозалежність у машинобудуванні (80%) та хімії (70%) залишиться високою [3]. Фінансова безпека у 2025 році зазнає тиску через дефіцит бюджету (18% ВВП), зростання державного боргу (87% ВВП) та втрати (зменшення) податкових надходжень [9], що спричинено низькою довірою до фіскальних органів та недофінансуванням бюджетних статей [22]. Міжнародна підтримка забезпечує покриття дефіциту, але витрати на оборону обмежують капітальні видатки [10]. Банківська система залишається стійкою, з прибутком 90 млрд грн, але частка непрацюючих кредитів становить 35% [22]. У 2026–2027 роках борговий ризик зростатиме без оптимізації бюджетних видатків.

Зовнішньоекономічна безпека у 2025 році залишається під тиском через втрату експортного потенціалу, логістичні проблеми та дефіцит торгівлі (34 млрд дол. США) [16]. Експорт зростає на 5% завдяки морському коридору (35 млн т), але сировинна спрямованість (87%) та імпортозалежність (45% внутрішнього споживання) зберігаються. Блокада кордонів завдала втрат у 1,2 млрд дол. США, а пошкодження інфраструктури оцінюються в 14 млрд дол. [2]. У 2026–2027 роках прогнозується зниження ризиків за умови розширення логістичних маршрутів та страхування воєнних ризиків через програму UNITY [11].

Інвестиційно-інноваційна безпека у 2025 році зазнає тиску через скорочення капітальних інвестицій та недофінансування науки (0,35% ВВП) [22]. Безпекові ризики стримують інновації, а релокація компаній послаблює потенціал країни. Програма “5–7–9%” підтримує лише 16% інвестицій у переробну промисловість [12].

Попри зростання прибутків підприємств на 10%, інвестиційний клімат залишається несприятливим, про що свідчать 58% опитаних респондентів [4]. У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання наукових досліджень.

Соціальна безпека у 2025 році погіршується через зростання чисельності вразливих груп населення (кількість малозабезпечених сімей збільшилася на 50 тис.), безробіття та руйнування інфраструктури (збитки житлового фонду оцінюються в 90 млн м²) [8]. Рівень працевлаштування зростає до 63%, але доступ до медичних і соціальних послуг і далі є обмеженим [19].

Залежність від державних трансфертів (61%) та значні борги за житлово-комунальні послуги (125 млрд грн) посилюють ризики [18]. У 2026–2027 роках можливе покращення за умови реформ у сфері соціального захисту та децентралізації послуг, проте значна кількість мігрантів (5,7 млн біженців) та внутрішньо переміщених осіб (4,8 млн) залишатимуться серйозними викликами [23].

Продовольча безпека у 2025 році зазнає тиску через руйнування агроінфраструктури

(збитки – 82 млрд дол. США), дефіцит кадрів (140 тис. працівників) та зниження врожайності через брак добрив (55%) [21]. Локальні дефіцити продуктів у прифронтових зонах скоротилися (25% ВПО повідомляють про брак), проте зростання цін на м'ясо (+9%) та овочі (+12%) погіршує якість харчування населення [1]. Стабілізація ринку та релокація виробництв пом'якшують ризики. У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови інвестицій у відбудову аграрного сектора та логістичної інфраструктури.

Висновок (Conclusion)

У 2025 році Україна досягає часткового прогресу в забезпеченні безпеки завдяки зниженню інфляції до 5,8%, зростанню інвестицій та стабілізації ринку праці (підвищення працевлаштування до 63%). Це свідчить про адаптацію економіки до воєнного стану та поступове відновлення, підтримане міжнародною допомогою, зокрема від ЄС (50 млрд EUR) та Японії (500 млн дол. США). Проте ключові виклики, такі як дефіцит трудових ресурсів, імпортозалежність, недофінансування науки, високий державний борг і логістичні обмеження, продовжують стримувати економічне та соціальне відновлення.

Рекомендації (Recommendations)

Для забезпечення сталого розвитку у 2026–2027 роках необхідні системні реформи. Посилення трудового потенціалу через програми реінтеграції мігрантів і ВПО та створення робочих місць у прифронтових регіонах сприятиме зменшенню дефіциту робочої сили. Розвиток переробної промисловості шляхом цільових інвестицій і пільгового кредитування дозволить знизити імпортозалежність у машинобудуванні та хімії. Фінансова стабілізація потребує оптимізації бюджетних видатків, підвищення прозорості фіскальних процесів і зниження боргового навантаження. Зміцнення зовнішньоекономічної безпеки залежить від розширення логістичних маршрутів, вдосконалення страхових механізмів (наприклад, UNITY) і диверсифікації експорту для зменшення сировинної спрямованості. Інноваційний розвиток потребує збільшення фінансування науки до 1% ВВП, модернізації дослідницької бази та стимулювання високотехнологічного виробництва для подолання відставання від глобальних трендів. Соціальна підтримка має базуватися на децентралізації послуг, підвищенні зарплат соцпрацівників, розширенні ветеранських програм і забезпеченні рівного доступу до медичних послуг, щоб зменшити залежність від держтрансфертів і борги за ЖКГ. Продовольча безпека потребує інвестицій у відновлення агроінфраструктури, підтримки аграріїв у забезпеченні добривами та технікою, а також рекультивації забруднених земель для забезпечення сталого виробництва. Міжнародна підтримка залишається критично важливою для реалізації цих заходів, забезпечуючи фінансову та технічну основу для реформ. У 2026–2027 роках за умови стабілізації безпекової ситуації та ефективного впровадження реформ Україна може досягти стійкого економічного зростання на рівні 5–6% щорічно, скоротити імпортозалежність до 40% і підвищити якість життя населення, що сприятиме зміцненню всіх аспектів безпеки та наближенню до довоєнних економічних показників.

Конфлікт інтересів (Conflict of Interest)

Автор заявляє, що у нього немає конфлікту інтересів.

Використані джерела

1. *ВВП та ціни на продукти харчування. Січень 2025*. (2025). Державна служба статистики України. https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/2025-01/.
2. *Експорт та імпорт товарів.* Державна служба статистики України. https://www.ukrstat.gov.ua/.
3. *Аналітична оцінка хімічної промисловості*. (2024). ДП "Черкаський НДІТЕХІМ".

http://www.nditekhim.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/HPU_vyp.1_2024-01.04.05.pdf.
4. *Індекс інвестиційної привабливості України*. (2024). ЄБА. https://minfin.com.ua/ua/2024/11/05/139263393.
5. *Податковий та митний індекси*. (2024). ЄБА. https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka.
6. Жаліло, Я. А. (2001). *Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти.* Сатсанга.
7. *Аналіз механізмів підтримки осіб у складних життєвих обставинах*. (2023). Київська школа економіки. https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/MFV_Analiz-mehanizmiv-pidtrimki-SZHO.pdf.
8. *Звіт про прямі збитки інфраструктури. Листопад 2024.* (2024). Київська школа економіки. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf .
9. *Виконання Державного бюджету України за 2024 рік*. (2024). Міністерство фінансів України. https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2024/.
10. *Міжнародна підтримка у 2024 році.* (2024). Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_two_months_of_2024_japan_was_the_largest_donor_of_budgetary_assistance_to_ukraine_sergii_marchenko_during_a_meeting_with_the_minister_of_finance_of_japan-4449.
11. *Програма UNITY для страхування перевезень*. (2023). Мінтранс. https://mtu.gov.ua/news/35124.html.
12. *Державні гарантії за програмою "5–7–9%".* (2023). Мінфін. https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-2023-rotsi-za-derzhavnymy-harantiiamy-na-portfelnii-osnovi-pidpryiemtsi-otrymaly-13-658-kredytiv-na-447-mlrd-hryven.
13. *Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь.* (2022). (Ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький).
14. *Втрати від блокади кордонів*. (2023). НБУ. https://www.rbc.ua/rus/news/vtrati-ukrayini-vid-blokadi-zahidnih-kordoniv-1703055042.html.
15. *Інфляційний звіт. Січень 2025 року.* (2025). НБУ. https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2025-roku.
16. *Платіжний баланс України за 2024 рік.* (2025). НБУ. https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf.
17. Резнікова, О. О. (2022). *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища.* НІСД.
18. Борги за комунальні послуги. *Суспільне*. https://suspilne.media/459527-borgi-za-komunalku-skilki-vinni-ukrainci-i-cim-ce-moze-zagrozuvati-sferi-zkp.
19. Доступ до медичних послуг. *Укрінформ.* https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3790758-za-rik-do-11-zrosla-kilkist-ukrainciv-aki-vvazaut-svij-psihologicnij-stan-poganim-ekspertka.html.
20. Шевченко, Л. С., Гриценко, О. А., & Макуха, С. М. та ін. (2009). *Економічна безпека держави: сутність та напрями формування.* Право.
21. *Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Грудень 2022*. (2022). FAO. https://doi.org/10.4060/cc3311en.
22. *Ukraine IMF Country Report No. 24/78 (March 22, 2024)*. (2024). IMF. https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2024/English/1UKREA2024001.ashx.
23. *Ukraine Returns Report. Жовтень 2023.* (2023). IOM. https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-14-september-october-2023.

24. *Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). Лютий 2024.* (2024). Світовий банк. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807/p1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.

References

1. *GDP and food prices. January 2025*. (2025). State Statistics Service of Ukraine. https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/2025-01/.
2. *Export and import of goods.* State Statistics Service of Ukraine. https://www.ukrstat.gov.ua/.
3. *Analytical assessment of the chemical industry*. State Enterprise "Cherkasy National Research and Technological Institute of Chemical Engineering". (2024). http://www.nditekhim.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/HPU_vyp.1_2024-01.04.05.pdf.
4. *Ukraine Investment Attractiveness Index*. (2024). https://minfin.com.ua/ua/2024/11/05/139263393.
5. *Tax and customs indices*. (2024). https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka.
6. Zhalilo, Ya. A. (2001). *Strategy of National Security of Ukraine in the Context of the Experience of the World Community.* Satsanga.
7. *Analysis of mechanisms for supporting individuals in difficult life circumstances*. Kyiv School of Economics. (2023). https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/MFV_Analiz-mehanizmiv-pidtrimki-SZHO.pdf.
8. *Report on Direct Infrastructure Damage. November 2024*. (2024). Kyiv School of Economics. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf .
9. *Execution of the State Budget of Ukraine for 2024*. (2024). Ministry of Finance of Ukraine. https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2024/.
10. *International support in 2024.* (2024). Ministry of Finance of Ukraine. https://mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_two_months_of_2024_japan_was_the_largest_donor_of_budgetary_assistance_to_ukraine_sergii_marchenko_during_a_meeting_with_the_minister_of_finance_of_japan-4449.
11. *UNITY program for transportation insurance.* (2023). Ministry of Transport. https://mtu.gov.ua/news/35124.html.
12. *State guarantees under the "5–7–9%" program.* (2023). Ministry of Finance. https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-2023-rotsi-za-derzhavnymy-harantiiamy-na-portfelnii-osnovi-pidpryiemtsi-otrymaly-13-658-kredytiv-na-447-mlrd-hryven.
13. *National Resilience of Ukraine: Strategy for Responding to Challenges and Preempting Hybrid* Threats: National Report (2022). (Ed. col. S. I. Pyrozhkov, O. M. Mayboroda, N. V. Khamitov, E. I. Holovakha, S. S. Dembitsky, V. A. Smoliy, O. V. Skrypnyuk, S. V. Stoetsky).
14. *Losses from border blockade*. (2023). NBU. https://www.rbc.ua/rus/news/vtrati-ukrayini-vid-blokadi-zahidnih-kordoniv-1703055042.html.
15. *Inflation Report. January 2025*. (2025). NBU. https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2025-roku.
16. *Balance of Payments of Ukraine for 2024*. (2024). NBU. https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf.
17. Reznikova, O. O. *National stability in a changing security environment*. (2022). NISD.
18. Debts for utility services. Suspilne. *Public*. https://suspilne.media/459527-borgi-za-komunalku-skilki-vinni-ukrainci-i-cim-ce-moze-zagrozuvati-sferi-zkp.
19. Access to medical services. *Ukrinform*. https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3790758-za-rik-do-11-zrosla-kilkist-ukrainciv-aki-vvazaut-svij-psihologicnij-stan-poganim-ekspertka.html.
20. Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., & Makuha, S. M., etc. (2009). *Economic security of the state: essence and directions of formation*. Pravo.

21. *Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Грудень 2022*. (2022). FAO. https://doi.org/10.4060/cc3311en.
22. *Ukraine IMF Country Report No. 24/78 (March 22, 2024).* (2024). IMF. https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2024/English/1UKREA2024001.ashx.
23. *Ukraine Returns Report. Жовтень 2023*. (2023). IOM. https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-14-september-october-2023.
24. *Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). Світовий банк. Лютий 2024*. (2024). https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807/p1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.

Transformation of risks for Ukraine's economic security in the conditions of a prolonged war

Vitaliy Polovenko
Candidate of Military Sciences
doctoral student at the Defense Management Educational and Scientific Center
National Defense University of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28, Kyiv, Ukraine
e-mail: Polovenko469@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1753-395X

Abstract. Although academic research significantly covers critical areas such as macroeconomic resilience, production potential, financial robustness, foreign economic relations, investment and innovation development, social protection, and food security in Ukraine, a number of interconnected issues remain under-explored or require urgent reconsideration in light of ongoing hostilities and the current economic crisis. These unresolved challenges include: an acute labour force deficit, inadequate support for the processing industry, critical import dependency, chronic underfunding of the scientific sector, significant overload of social infrastructure, ecological risks, logistical bottlenecks, and a low level of trust in state fiscal institutions. Overcoming these obstacles necessitates the development of targeted government strategies, activation of international partnerships, and mass mobilisation of private capital to ensure the long-term recovery of the state. The main purpose of this publication is to conduct a comprehensive assessment of the status of key aspects of Ukraine's economic and social security (including macroeconomic, production, financial, foreign economic, investment/innovation, social, and food dimensions), with mandatory consideration of the destructive impact of the war and the associated economic and social shocks. The research also aims to forecast future trends. Specific objectives include: identifying key risks and threats, providing a quantitative and qualitative evaluation of their consequences, and pinpointing the factors that impede economic revival and social stabilisation. Based on the findings, the need for the immediate implementation of effective anti-crisis solutions will be substantiated. These solutions are aimed at stimulating stable growth, reducing import dependency, restoring critical infrastructure, attracting investment, strengthening support for vulnerable populations, and guaranteeing food security. The article highlights the results of a comprehensive analysis of the state of economic, production, financial, foreign economic, investment/innovation, social, and food security in Ukraine in 2024, conducted with consideration of the impact of current economic challenges, which subsequently allows for a corresponding forecast for the 2025–2027 period. It should be noted that despite positive trends in 2024, such as lower inflation and growing investment, key risks remain significant. These include: a sharp reduction in industrial and agricultural output, capital flight, labour force deficit (a loss of 5 million people due to migration), rising public debt (87% of GDP), import

dependency (45% of domestic consumption), underfunding of science (0.35% of GDP), and logistical constraints. These threats complicate Ukraine's economic recovery and hinder innovation development. In 2025, macroeconomic security shows improvement due to the reduction of inflation to 5.8%, but GDP remains at 92% of the 2021 level. Industrial production grows by 6%, yet import dependency remains high (80% in machine-building, 70% in chemicals). Financial security is under pressure from the budget deficit (18% of GDP) and growing public debt. Foreign economic security suffers from the loss of export potential and logistical problems. Social security is worsening due to the rise in vulnerable groups, unemployment (16%), and the destruction of infrastructure. Food security is pressured by the damage to agricultural infrastructure and a shortage of personnel. Ensuring sustainable development in the 2026–2027 period requires systemic reforms, including strengthening the labour potential, developing the processing industry, financial stabilisation, bolstering foreign economic security, stimulating innovation, and providing social support. International aid remains critically important for implementing these measures. Provided the security situation stabilises, Ukraine can achieve stable annual economic growth of 5–6%. The practical significance of the research lies in providing substantiated, systemic, and targeted recommendations for Ukrainian state authorities regarding the implementation of effective anti-crisis measures and structural reforms, aimed at strengthening all aspects of economic, production, financial, foreign economic, investment/innovation, social, and food security during the war, and ensuring sustainable economic recovery in the medium and long term.

Keywords: economic security, industrial security, financial security, foreign economic security, investment and innovation security, social security, food security, Ukraine, war, recovery, risks, forecasts.